

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

И С К А Н Е

от омбудсмана на Република България

за установяване противоконституционност на разпоредбата на чл. 147, ал.9а от Закона за движение по пътищата (ЗДвП), като противоречаща на чл. 4, ал. 1, чл. 16 и чл. 48 ал. 1, чл. 17, ал. 1 и ал. 3 и чл. 35 ал. 1 от Конституцията на Република България.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На основание чл. 150, ал. 4 от КРБ омбудсманът на Република България сезира Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционност на чл. 147, ал.9а от Закона за движение по пътищата (ЗДвП) като противоречащ на чл. 4, ал. 1, чл. 16 и чл. 48, ал.1, чл. 17, ал. 1 и ал. 3 и чл. 35, ал.1 от Конституцията на Република България.

Оспорваната разпоредба гласи:

„Чл.147(9а) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2025 г., в сила от 06.05.2026 г.) Преглед за проверка на техническата изправност на пътно превозно средство се извършва след установяване на липсата на задължения на собственика или вписания в свидетелството за регистрация ползвател, както и на лицето, което представя пътното превозно средство за проверка на техническата изправност към датата на извършване на прегледа, за заплащане на глоба или имуществена санкция за извършено със същото превозно средство нарушение по този закон, наложена с влязло в сила наказателно постановление, фиш или електронен фиш. За наличието или липсата на задължение се извършва проверка чрез автоматизиран обмен на информация между информационната система по ал. 9 и информационната система за административнонаказателна дейност на Министерството на вътрешните работи, като условията, редът и начините за обмен на информация, видът и форматите на данните се определят с акт на министъра на вътрешните работи и на министъра на транспорта и съобщенията.“

I. ОТНОСНО ДОПУСТИМОСТТА НА ИСКАНЕТО:

Разпоредбата на чл. 150, ал. 4 от Конституцията дава правомощие на Омбудсмана да сезира Конституционния съд за установяване на противоконституционност на закон, с който се нарушават права и свободи на гражданите. Оспорваната разпоредба на чл. 147, ал.9а от ЗДвП е именно с такъв характер, тъй като засяга пряко и неоправдано основни конституционни права – правото на собственост (чл. 17), правото на свободно придвижване (чл. 35), правото на труд (чл. 16 и чл. 48), както и принципа на правовата държава (чл. 4).

На първо място, лишаването на гражданите от възможността законосъобразно да управляват автомобилите си поради административна пречка, свързана не с безопасността, а с наличието на данни за неплатени глоби, представлява несъразмерна мярка, която на практика блокира упражняването на основни конституционни права чрез заобикаляне на реда за събиране на публични вземания. В този смисъл атакуваната разпоредба функционира не като защита на конституционно значими интереси, а като средство за натиск върху гражданите, което е несъвместимо с принципите на правовата държава.

На следващо място, се засяга правото на собственост на притежателите на МПС да се ползват пълноценно от собствената си вещ (чл. 17, ал. 1 и ал. 3 от Конституцията), тъй като липсата на достъп до задължителен технически преглед води до фактическа невъзможност превозното средство да бъде законосъобразно използвано по предназначение. Чрез приетата разпоредба държавата създава изкуствена пречка за упражняване на правото на собственост, без това да е свързано с легитимната цел на института на техническите прегледи.

Ограничението неминуемо води и до засягане на правото на свободно придвижване на територията на страната, както и на правото да се напускат нейните предели (чл. 35, ал. 1 от Конституцията), тъй като за реализирането на това право в повечето случаи превозното средство е необходим и незаменим инструмент.

Подобна намеса е в противоречие с принципа на пропорционалност, който изисква всяко ограничение на основни права да бъде необходимо и съразмерно на легитимната цел, която преследва. В случая целта на техническите прегледи е свързана единствено с безопасността на движението, докато обвързването им с неплатени глоби няма пряко отношение към нея.

II. ОТНОСНО ОСНОВАТЕЛНОСТТА НА ИСКАНЕТО:

2.1. Противоречие на чл. 147, ал.9а от ЗДвП с чл. 4, ал. 1 от Конституцията

С оспорваната разпоредба законодателят на практика ограничава упражняването на основни конституционни права на гражданите, с което цели да принуди длъжниците да платят наложените им по ЗДвП глоби извън установения ред за принудително

изпълнение. По този начин очевидно се заобикаля установения законов ред за събиране на публични вземания. А всяко ограничаване на основни конституционни права на гражданите, което има за цел да компенсира неспособността на държавата да изпълнява задълженията си, е недопустимо в една правова държава и представлява нарушение на чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

Случаят, до голяма степен, е аналогичен на разгледания в к.д. № 11/2020 г., по който е постановено Решение № 3 от 23.03.2021 г. на КС. В мотивите на това решение се посочва: „Обстоятелството, че държавата не може да изпълни задължението си по принудително събиране на наложените глоби, по никакъв начин не може да бъде основание за фактическо санкциониране на гражданите.“

Следва да се подчертае, че въвеждането на подобни „алтернативни“ санкционни механизми подкопава принципа на правовата държава, защото държавата прехвърля собствената си административна неефективност върху гражданите. Вместо да използва предвидените по закон средства за събиране на публични вземания, тя създава допълнителни бариери за упражняване на права, които по своята същност нямат пряка връзка със санкционираното поведение.

Подобно е също така Решение № 6 от 29.06.2023 г. по к.д. № 7/2023 г., в което Конституционния съд приема: „С оспорваната разпоредба, както беше посочено, законодателят заобикаля предвидения в закона ред за изпълнение на публични вземания за глоби, като предвижда санкция (не издава, не връща свидетелство за управление) при неизпълнение на парично задължение (глоба, наложена за административно нарушение, но незаплатена изцяло) за несъществуващо административно нарушение, чрез която на практика ограничава упражняването на правото на гражданите да се придвижват свободно по територията на страната и да напускат нейните предели (чл. 35, ал. 1 от Конституцията).“

Приемането на новата ал. 9а на чл. 147 ЗДвП след тези решения на Конституционния съд сигнализира за игнориране на установената конституционна практика и води до ситуация, при която собственикът или вписаният ползвател, а и лицето, което представя автомобила за технически преглед, може да бъде санкционирано заради неплатени глоби, установени с влязло в сила наказателно постановление или електронен фиш, независимо от действителната им отговорност за извършването на самите нарушения.

2.2. Противоречие на чл. 147, ал.9а от ЗДвП с чл. 16 и чл. 48, ал. 1 от Конституцията

Член 16 и чл. 48 , ал.1 от Конституцията изискват от законодателя да не въвежда ограничения, които създават непропорционални пречки пред гражданите при упражняването на тяхната професия и реализирането на трудовата им дейност.

С приетите разпоредби на чл. 147, ал.9а от ЗДвП, обаче, законодателят поставя гражданите в положение, при което те могат да бъдат лишени от възможността да

използват превозното си средство, независимо от неговата техническа изправност. Това има пряко отражение върху упражняването на правото на труд, особено за лицата, чиято професия или ежедневна трудова дейност е обективно свързана с използването на автомобил. Вместо да служи за гарантиране на безопасността на движението, предвидената мярка създава непропорционална пречка пред реалното упражняване на правото на труд и се накърнява гаранцията на чл. 16 от Конституцията, че трудът е защитен от държавата.

В посоченото по-горе Решение № 6 от 29.06.2023 г. по к.д. № 7/2023 г., Конституционният съд приема, че отказът за подновяване на свидетелство за управление на МПС при неплатени глоби „накърнява правото на труд, гарантирано от чл. 48, ал. 1 от Конституцията, тъй като за значителен брой лица упражняването на трудова дейност е неразривно свързано с притежаването на свидетелство за управление“.

Следователно, въвеждането на механизъм, при който достъпът до технически преглед се обвързва с липсата на неплатени глоби, представлява идентичен по същността си подход, вече обявен за противоконституционен от Конституционния съд. Това е още едно доказателство, че разпоредбата нарушава принципа на правовата държава (чл. 4, ал. 1 и 2 от Конституцията) и създава недопустими пречки пред упражняването на правото на труд (чл. 16 и чл. 48 ал. 1 от Конституцията).

2.3. Противоречие на чл. 147, ал.9а от ЗДвП с чл. 17, ал. 1 и ал. 3 от Конституцията

На следващо място, оспорваната разпоредба обвързва извършването на задължителния периодичен технически преглед на моторното превозно средство с липсата на неплатени глоби или имуществени санкции не само на собственика или ползвателя, но дори и на лицето, което представя автомобила за преглед. Подобен подход на практика лишава собствениците от възможността да използват пълноценно своята вещ, независимо от нейното техническо състояние. В резултат автомобилът става законосъобразно неизползваем, а правото на собственост върху него се обезсмисля, тъй като собственикът е възпрепятстван да упражнява най-същественото си правомощие – да ползва вещта по предназначение.

Особено ясно нарушаването на правото на собственост проличава в случаите, когато лице, което не е собственик, представи автомобила за преглед, но има лични неплатени глоби – дори и за нарушение, извършено със същото превозно средство. В тези хипотези собственикът се оказва санкциониран чрез лишаване от възможността да използва автомобила си, без да има каквото и да е отношение към задълженията на това трето лице. Така държавата прехвърля негативни последици върху собственика за чужди задължения, което е в пряко противоречие с чл. 17, ал. 1 от Конституцията, според който правото на собственост се гарантира и защитава от закона и може да бъде ограничавано

единствено при наличие на легитимна конституционна цел и при спазване на принципа на пропорционалност.

Допълнително, към съображенията на Съда, развити в Решение № 3/2021 г., както и в Решение № 6/2023 г. следва да се отчете и стандартът на чл. 1 от Протокол № 1 към Европейската конвенция за правата на човека, според който всяко лице има право мирно да се ползва от своята собственост и лишаването или ограничаването на това право е допустимо само при наличие на легитимна цел и при спазване на принципа на пропорционалност. Европейският съд по правата на човека последователно приема, че намесата в правото на собственост е допустима единствено когато е „необходима в едно демократично общество“ и когато съществува разумен баланс между обществения интерес и защитата на индивидуалните права (напр. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 1982 г.). В настоящия случай подобен баланс очевидно липсва.

2.4. Противоречие на чл. 147, ал.9а от ЗДвП с чл. 35, ал. 1 от Конституцията

Оспорваната разпоредба, също така, засяга правото на свободно придвижване, гарантирано от чл. 35, ал. 1 от Конституцията, според който всеки има право свободно да се придвижва на територията на страната и да напуска нейните предели, като това право може да бъде ограничавано единствено със закон и само за защита на националната сигурност, народното здраве или правата и свободите на други граждани. В случая обаче, създаденото ограничение не е насочено към нито една от изчерпателно изброените в Конституцията цели. Вместо това то служи като принудителен способ за събиране на публични вземания, което не е конституционно оправдание за ограничаване на основни права.

В съвременните социални и икономически условия автомобилът е основен и незаменим инструмент за упражняване на правото на свободно придвижване – както за ежедневното придвижване в рамките на страната, така и за напускане на нейните предели. Лишаването на гражданите от възможността да управляват превозното средство засяга същността на правото на свободно придвижване, като го поставя в зависимост от чужди задължения или от технически несвързани фактори и прехвърля негативни последици върху лица, които не носят отговорност за неплатените глоби.

Следователно, оспорваната разпоредба представлява несъразмерна намеса в правото на свободно придвижване, която не издържа на конституционния тест за пропорционалност и е несъвместима както с вътрешното конституционно право, така и със стандартите на чл. 2 от Протокол № 4 към ЕКПЧ, гарантиращ свободата на движение.

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Предвид изложеното и на основание чл. 150, ал. 4 от Конституцията на Република България, моля да образувате конституционно дело и да обявите за противоконституционна разпоредбата на чл. 147, ал.9а от Закона за движение по пътищата (ЗДвП), като противоречаща на чл. 4, ал. 1, чл. 16 и чл. 48, ал. 1, чл. 17, ал. 1 и ал.3 и чл. 35, ал. 1 от Конституцията на Република България.

Моля да конституирате като заинтересувани страни по делото Народното събрание, президента на Република България, Министерския съвет, Върховния касационен съд, Върховния административен съд и Висшия адвокатски съвет.

Прилагам преписи от искането за предложените заинтересувани страни по делото

С уважение:

X

ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**ВЕЛИСЛАВА ДЕЛЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**